

IV. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

KONFERENCJA NAUKOWA „WIELKIE NADZIEJE, WIELKIE ROZCZAROWANIA. ŁĄD WIEDŃSKI A EUROPEJSKA WSPÓLNOTA”

Poznań, 9-10 czerwca 2015 r.

Minęło 200 lat od czasu, gdy przywódcy szesnastu europejskich krajów spotkali się w Wiedniu, aby obradować nad stworzeniem nowego ładu na kontynencie zmaconym trwającą kilkanaście lat epoką napoleońską. W rocznicę tych wydarzeń Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Prawa i Administracji oraz Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza wspólnie zorganizowały ogólnopolską konferencję zatytułowaną „Wielkie nadzieje, wielkie rozczarowania. Ład wiedeński a europejska wspólnota”, która odbyła się na WPiA (Collegium Iuridicum Novum) oraz w siedzibie PTPN w dniach 9-10 czerwca 2015 r. W harmonogramie wydarzenia zaplanowano pięć paneli, z których jeden, studencki, odbył się pod auspicjami działającego przy WPiA UAM oraz zajmującego się problematyką prawnoeuropejską Koła Naukowego *Futurum Europae*. Do wygłoszenia referatów zaproszono specjalistów z takich dziedzin, jak: historia, prawo, etnologia, geografia, ekonomia, teologia i politologia, którzy reprezentowali różne ośrodki, a mianowicie Kraków, Toruń, Warszawę, Wrocław i Poznań.

Głównym celem konferencji było przypomnienie tego jakże ważnego w dziejach Europy wydarzenia, którego historia stanowi podstawę do ukazania i zrozumienia aktualnych aspektów tworzenia ładu w Europie, w tym tworzenia go pod sztandarami Unii Europejskiej. Europa po II wojnie światowej, podobnie jak 200 lat temu, zmagala się z problemami, których rozwiązanie w wyniku podjęcia współpracy doprowadziło do powstania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, a w latach dziewięćdziesiątych – Unii Europejskiej. Po dekadach owocnej współpracy nowe wyzwania stawiają pytanie m.in. o kierunki dalszej integracji na starym kontynencie. Perspektywa tzw. Grexitu, a więc możliwego wystąpienia Grecji ze strefy euro, a w konsekwencji opuszczenia UE, oraz Brexitu, oznaczającego dyskutowane od wielu lat wystąpienie Wielkiej Brytanii ze Wspólnoty, a także konflikty skupione w rejonie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, powodujące bezprecedensowy, niepokonany napływ do Europy obywateli państw ogarniętych kryzysami – zmuszają do dyskusji nad kształtem Unii, jak również ewentualnego zredefiniowania dotychczasowej integracji. Te wszystkie wydarzenia były impulsem do zorganizowania tej interdyscyplinarnej konferencji.

Wprowadzenia dokonali przedstawiciele głównych organizatorów: Prezes PTPN prof. UAM dr hab. Andrzej Gulczyński, Dziekan WPiA prof. dr hab. Roman Budzinowski oraz Dyrektor Instytutu Historii prof. dr hab. Józef Dobosz. Mówcy, wskazując, że Poznań jest ważnym ośrodkiem w zakresie badań nad prawem międzynarodowym i europejskim, przypomnieli sylwetki wybitnych profesorów poznańskich, których kariera naukowa skupiła się właśnie wokół zagadnień prawnomiędzynarodowych. Już w okresie międzywojennym działał tu prof. Bohdan Winiarski – sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze, po wojnie – Alfons Klafkowski, autor podręczników prawa międzynarodowego, wieloletni dziekan i rektor, prezes Trybunału Konstytucyjnego. Działalność tę podjęli ich uczniowie, profesorowie: Anna Michalska (prowadząca pionierskie badania w zakresie praw człowieka), Jan Tyranowski (zajmujący się prawem traktatów, integralności terytorialnej i granic państw) oraz Jan Sandorski (specjalista w zakresie prawa międzynarodowego i praw człowieka). Kongres wiedeński to także początek dziejów nowoczesnej dyplomacji, a WPiA UAM w gronie absolwentów ma również wielu dyplo-

matów: profesora prawa międzynarodowego Krzysztofa Skubiszewskiego, który był ministrem spraw zagranicznych w latach 1989-1993, w gabinetach czterech kolejnych premierów RP, i został odznaczony Orderem Orła Białego; prof. Skubiszewski był także sędzią MTS w Hadze. Profesor Hannę Suchocką, wieloletnią ambasadorkę przy Stolicy Apostolskiej. Następnie Remigiusza Henczela, ambasadorkę przy Biurze ONZ w Genewie, czy w końcu Iwo Byczewskiego, ambasadorkę RP w Tunezji. Nie można zapomnieć o prof. Zdzisławie Kędzi, pełniącym funkcję przewodniczącego Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ. Te i inne aspekty aktywności wybitnych poznańskich profesorów przypomniano również na specjalnie przygotowanej wystawie dokumentów, fotografii, a także publikacji.

Konferencję otworzył jej gość specjalny, Podsekretarz Stanu w MSZ prof. dr hab. Artur Nowak-Far, specjalista z dziedziny prawa europejskiego. Jego przemówienie przerodziło się w uroczystość wręczenia medalu „Bene Merito” w uznaniu wybitnych zasług w pracy na rzecz polskiej dyplomacji i polityki zagranicznej prof. Janowi Sandorskiemu, który swoją całą karierę zawodową związał z WPiA UAM. Uroczystość ta była okazją do przybliżenia sylwetki Profesora Sandorskiego, który w trakcie wielu lat pracy był m.in. ekspertem Ministerstwa Spraw Zagranicznych, członkiem Doradczego Komitetu Prawnego MSZ (do 2013 r.) i doradcą delegacji polskiej na sesje Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku.

Po części oficjalnej rozpoczęto pierwszy panel konferencji zatytułowany „Kongres wiedeński i jego postanowienia jako podstawa europejskiego ładu”, podczas którego referaty wygłosili prof. Hanna Suchocka oraz prof. Jan Sandorski, a treść wystąpień skupiła się wokół problematyki współczesnej dyplomacji oraz prawa traktatów w kontekście postanowień kongresu wiedeńskiego. W dalszej części, moderowanej przez Zastępcę Dyrektora Instytutu Historii UAM i Sekretarza Generalnego PTPN prof. Przemysława Matusika, obrady poświęcono refleksji historycznej, a wypowiadali się profesorowie Krzysztof Marchlewicz, Waldemar Łazuga, Grzegorz Kucharczyk, Tomasz Schramm i dr Bartosz Hordecki. Tematy referatów dotyczyły pozycji państw zaborczych na i po kongresie, wpływu traktatu wiedeńskiego na pokój w Europie oraz porównania systemu wiedeńskiego z systemem wersalskim.

W tym samym czasie trwała część studencka konferencji, którą poświęcono nakreśleniu sylwetek najznakomitszych polskich dyplomatów ostatnich 200 lat. W tej części czynny udział wzięli prezes KN *Futurum Europae* Kamil Kłopocki, doktoranci WPiA UAM oraz Szkoły Głównej Handlowej: Jakub Kruczek, Marcin Lis, Jarosław Kola oraz studenci. Przypomniano postacie m.in. Władysława Bartoszewskiego, Stanisława E. Nahlika, Stanisława Patka, Augusta Zaleskiego i Eugeniusza Romera. Część studencka była także podsumowaniem pierwszego cyklu wykładów zatytułowanego Poznańska Akademia Dyplomacji, w ramach którego odbywały się spotkania z czynnymi, jak również byłymi dyplomatami i pracownikami Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Na zaproszenie organizatora cyklu i współorganizatora konferencji, KN *Futurum Europae*, WPiA UAM odwiedzili z wykładami Karsten Klepsvik, ambasador Królestwa Norwegii w Warszawie, dr Edyta Kwiatkowska-Faryś, była I sekretarz i radca w Ambasadzie RP w Buenos Aires oraz była zastępca szefa placówki w Ambasadzie RP w Madrycie, Staffan Herrström, ambasador Szwecji w Warszawie, Jan Wojciech Piekarski, wieloletni ambasador w Belgii i Luksemburgu oraz Izraelu, a nadto prof. Hanna Suchocka.

Kolejny panel zatytułowany „Naród, państwo, region a europejska wspólnota” obejmował referaty prof. Marii Zmierzczak (UAM), dr Anny Tarnowskiej (UMK) i ks. prof. Piotra Mazurkiewicza (UKSW). Tematy referatów dotyczyły rozwoju świadomości narodowej w Europie, idei konstytucjonalizmu w stosunkach europejskich oraz Kościoła jako wspólnoty międzynarodowej. Kolejna grupa wystąpień dotyczyła roli regionu w kształtowaniu europejskiego ładu, poczynając od doświadczeń francuskich (dr Sławomir Dorocki, mgr Paweł Brzegowy z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), refleksji nad pojmowaniem regionu jako podmiotu i przedmiotu oddziaływania Unii Europejskiej (dr hab. Katarzyna Kokocińska, UAM) oraz rolą Parlamentu Europejskiego wobec dyskursu naród – państwo – region (dr Filip Kaczmarek, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu).

Pierwszy dzień obrad zwieńczył zorganizowany w siedzibie PTPN koncert „Od Wiednia po Poznań. Europejskie brzmienia”. W programie znalazły się utwory Beethovena, Haydna, Straussa, Moniuszki, Wieniawskiego, Radziwiłła oraz Chopina, w tym Trio g-moll op. 8 dedykowane Antoniemu Radziwiłłowi, który był namiestnikiem Wielkiego Księstwa Poznańskiego, ale i kompozytorem i mecenasem sztuki. Wykonania podjęli się Aleksandra Lesner (skrzypce),

Maria Rutkowska (fortepian), Tomasz Lisiecki (wiolonczela), Rafał Korpik (bas). Repertuar nie był przypadkowy, o czym ze szczegółami opowiedział prowadzący koncert dr Przemysław Krzywoszyński. Przedstawił on w barwny sposób nie tylko polityczne, lecz także muzyczno-artystyczne powiązania Wiednia z Wielkopolską i Poznaniem, które – jak podkreślił – były miejscami tras koncertowych oraz działalności kompozytorskiej w XIX w. uwzględnionych w programie twórców.

Drugiego dnia konferencji obrady przeniosły się do sali posiedzeń PTPN. Pod przewodnictwem dr. Wojciecha Szafrąńskiego (UAM) i dr. hab. Tomasza R. Szymczyńskiego (UAM) wygłoszono referaty w ramach panelu zatytułowanego „Instrumenty wprowadzania europejskiego ładu”. Dr Jacek Przygodzki (UWr), dr Krystyna Sikorska-Dzięgielewska (UAM), dr Ligia Henczel-Wróblewska (UAM), dr hab. Paweł Cichoń (UJ), prof. Tomasz Kruszewski (UWr), dr hab. Marian Małecki (UJ) i dr Przemysław Krzywoszyński (UAM) podjęli zagadnienia związane z wprowadzaniem ładu po kongresie na ziemiach polskich poprzez tworzenie instytucji parlamentarnych, zastanawiali się nad koncepcjami tworzenia wielonarodowościowych organizmów państwowych oraz nad znaczeniem referendum jako formy współodpowiedzialności za losy Europy XIX-XXI w.

Ostatnia część konferencji poświęcona była kulturowym następstwom podziału Europy dokonanym na kongresie wiedeńskim. Wygłoszono referaty dotyczące wpływu owych rozstrzygnięć na kulturę książki i prasy (prof. Bożena Koredczuk, UWr), muzyki (prof. Marcin Gmys, UAM), teatru (prof. Magdalena Piotrowska, UAM). Z kolei prof. Violetta Julkowska (UAM) omówiła kwestię przedstawiania kongresu wiedeńskiego w podręcznikach szkolnych, a dr hab. Tomasz R. Szymczyński (UAM) poświęcił swe rozważania wyzwaniom interpretacyjnym w zakresie *mythos* i *logos* ładu europejskiego. O widocznych do dziś społeczno-kulturowych podziałach ziem polskich mówił prof. Jacek Schmidt (UAM), a dr Agnieszka Wysokińska (UW) opowiedziała o trwałości dawnych granic we współczesnym krajobrazie społeczno-ekonomicznym Europy. Ostatni referat zatytułowany *Mapa wyborcza Europy Środkowej jako obraz struktury długiego trwania* wygłosił dr Tomasz Pađło (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie).

Konferencji towarzyszyły ponadto specjalnie przygotowane ekspozycje. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk wystawiło ze swej kolekcji dokumenty i druki z czasów kongresu, a także polskie i zagraniczne mapy i opracowania o kongresie, w tym o jego konsekwencjach dla ziem polskich. Natomiast w Collegium Iuridicum Novum zorganizowano wystawę fotografii zatytułowaną „Koniec Świata. O granicy, której nie ma”. Autorem prac był dr Tomasz Pađło, geograf i artysta. Jego zdjęcia ukazywały obecne przejawy podziałów dokonanych na kongresie wiedeńskim.

Wszystkie elementy składające się na konferencję – odbywającą się pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych Grzegorza Schetyny, Marszałka Województwa Wielkopolskiego Marka Woźniaka i Prezydenta Miasta Poznania Jacka Jaśkowiaka dały efekt prawdziwego święta nauki, które zaowocowało żywą, wielodyscyplinarną dyskusją zarówno w salach obrad, jak i w kularach. Można mieć nadzieję, że poczynione ustalenia i wnioski przybliżą nas do rozwiązania problemów i sprostania wyzwaniom, które stawia przed nami integracja europejska.

Kamil Kłopotcki

